Gültekin TÜRKOĞLU
Elektrik Yüksek Mühendisi
Ömer ÜNVER
Maden Yüksek Mühendisi

Afşin-Elbistan'da 3 sent maliyetle 42.9 milyar kilovat saat elektrik üretilebilir

Yatırımlar daha fazla gecikmemeli

Türkiye'de 9.4 milyar ton linyit rezervi bulunmaktadır. Bu rezervin 4 milyar tonu Afşin-Elbistan Linyit Havzası'ndadır. Afşin-Elbistan Havzası ile birlikte diğer linyit havzalarında yer alan henüz kullanılmamış linyit rezervleri değerlendirildiğinde 8 bin 845 megavat (MW) gücündeki linyit santrallarına ek olarak 10 bin MW gücünde linyit santralı kurulması mümkündür.

Enerji arzında dışa bağımlılık sorununun giderek önemli problem olarak günümüzün siyasi ve ekonomik ortamını etkilemekte olduğunu görmekteyiz. Türkiye'nin dışa bağımlılığının giderek artmakta olduğu bir ortamda ülkemizin yerli kaynaklara dayalı enerji üretimi, en önemli stratejik karar olarak öne çıkmaktadır. Bu yönde Hükümet tarafından hazırlanmış ve hazırlanmakta olan strateji belgelerinde, dışa bağımlılığın yaratacağı olumsuz etkiler geç de olsa henüz fark edilmiş olmakla, bu konuda yapılacaklar için bir iradenin doğmakta olduğunu görmekteyiz. Türkiye'nin mevcut linyit ve hidrolik imkanlarından ekonomik olanların elektrik enerjisi üretimine tahsisi, ülkemizin hem enerji bağımlılığını azaltacak, hem de daha ekonomik ve katma değeri ülke içinde kalan bir uygulama olacağından, istihdam ve kalkınma hamlelerine önemli katkılarda bulunacaktır.

Afşin-Elbistan Linyit Havzası son arama çalışmaları ile 4 milyar tona yaklaşan rezervi ile ülkemiz açısından elektrik enerjisi üretimi için geliştirmeye en uygun ve ekonomik enerji kaynağıdır.

Elektrikte arz açığı

Türkiye'nin elektrik enerjisi talebini karşılamada da sıkıntı içinde olduğumuz ve gelecekte talebin karşılanamayacağı yönünde yaygın görüşler bulunmaktadır. Bu konuda fikir sahibi olunabilmesi için aşağıda belirttiğimiz analiz faydalı olacaktır:

Türkiye Elektrik İletim AŞ (TEİAŞ) tarafından hazırlanan ve Temmuz 2008 tarihinde yayınlanan elektrik sisteminin 10 yıllık kapasite raporunda verilen üretim ve talep değerleri analiz edildiğinde, gelecek yıldan itibaren sistem elektrik üretiminin talebi karşılamakta zorlanacağı görülmektedir.

Bilindiği gibi 2004 yılında talep tahminleri yüksek hızlı (baz) ve düşük hızlı olmak üzere iki ayrı senaryo halinde düzenlenmişti. Her ne kadar son küresel ekonomik kriz nedeni ile yavaşlayan büyüme hızları sonucu bu talep tahminlerinin düşürülmesi gerekmekte ise de bu talep tahminleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından henüz değiştirilmemiştir. Bu nedenle biz değerlendirmelerimizde küresel ekonomik krizin sonucu yaşanacak düşük büyüme olgusunu içeren kendi talep tahminlerimizi kullanacağız.

2008 yılı için talebi en fazla 200 milyar kilovat saat (kWh) olarak kabul edebiliriz. Ekonomik büyümenin 2009 yılından itibaren yüzde 4 civarında seyredeceği kabul edilebilir. Buna göre yıllık elektrik talep artışı yüzde 5.5 ile yüzde 6 arasında seyredecektir. Kapasite Raporu'nda 2008 üretiminin 212 milyar kWh olacağı öngörülmektedir. Ancak bu üretim değerleri içinde lisans almış özel üretim projelerinin üretimi de yer almaktadır. Bu lisans almış üretim projelerinde 6-7 yıl içinde kayda değer bir gelişme olmadığından bu üretimleri 2008 ve 2009 yılları için yok sayabiliriz.

Bu kabuller ışığında 2015 yılına kadar üretim talep dengesinin aşağıdaki gibi olacağı kabul edilebilir:

(1000 gigavat saat-GWh)

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Talep	211	222,6	234,8	247,7	261,3	275,7	290,8
Üretim	212	214,6	213,9	219,9	219,6	221,3	223,6
AÇIK		8,0	20,9	27,8	31,7	54,4	67,2

Bu tablodan da görüleceği gibi 2010 yılında 8 milyar kWh mertebesindeki açıklar, giderek artarak 2015 yılında 67 milyar kWh'e kadar yükselmektedir.

İvedi önlemler gerekli

Bu açıkları kapatmak için hemen başlanacak bir üretim tesisinin üretime geçebilmesi en erken 4-5 yıl gibi bir süre alacağından bu süre zarfında acilen başka önlemlere yönelmek gerekecektir. Bu önlemlerden bazıları aşağıda açıklanmaktadır:

Elektrikte kaçak kullanımın önlenmesi ile sistemde en az yılda 5 milyar kWh'lik bir tasarruf sağlanabilecektir.

Mesken aydınlatmasında tasarruflu ampullerin kullanılması ile yılda en az 8 milyar kWh'lik tasarruf sağlanabilecektir.

EÜAŞ'ın başlattığı rehabilitasyon çalışmaları bittiğinde sisteme 13 milyar kWh ek üretim kazandırılacaktır.

DSİ'nin yarım kalmış hidroelektrik santralları tamamlandığında 9 milyar kWh'lik ek üretim sağlanacaktır.

Böylece kısa sürede 35 milyar kWh tutarında bir üretim olanağına kavuşulmuş olunacaktır ve böylece 2014 yılına kadar talep sorunsuz olarak karşılanabilecektir.

2014 sonrası için yatırımlara başlanmalı

2014 yılından sonra oluşacak talepleri karşılamak için o yıl üretime geçebilecek büyük güçlü bir üretim tesisinin kurulmasına hemen başlanmalıdır.

Elektrik üretimimizi artırabilmek için başvurabileceğimiz yerli kaynaklarımız arasında en önemlileri su ve kömürdür.

125 milyar kWh'lik su potansiyeli

Bilindiği gibi, ülkemizde ekonomik olarak kullanabileceğimiz hidrolik potansiyel 170 milyar kWh dolayındadır. Halihazırda bu potansiyelin 45 milyar kWh'i kullanılmış, geriye kalan 125 milyar kWh'lik potansiyel henüz kullanılmayı beklemektedir.

Birinci öncelik Afşin-Elbistan olmalı

Türkiye'de 9.4 milyar ton linyit rezervimiz bulunmaktadır. Bu rezervin 4 milyar tonu Afşin-Elbistan Linyit Havzası'ndadır. Afşin-Elbistan Havzası ile birlikte diğer linyit havzalarında yer alan henüz kullanılmamış linyit rezervleri değerlendirildiğinde 8 bin 845 megavat (MW) gücündeki linyit santrallarına ek olarak 10 bin MW gücünde linyit santralı kurulması mümkündür. Ancak linyit havzaları içinde Afşin Elbistan Havzası, diğerlerine göre en ekonomik elektrik üretilebilecek havza olma özelliğine haizdir. Bu özelliğinden dolayı Afşin-Elbistan havzası linyitleri ile çalışacak elektrik santralları birinci öncelikle ele alınması gereken santrallar olarak düşünülmelidir.

Yıllık 56 milyar kWh'lik olanak

Elektrik üretim imkanı olarak toplam 8 bin 600 MW kurulu güçte elektrik santrallarını besleyebilecek olan bu linyit havzasından yılda 56 milyar kWh elektrik üretme imkanı vardır. Türkiye'de 2007 yılında 192 milyar kWh elektrik üretildiği dikkate alındığında, bu havzada

üretilebilecek elektrik enerjisi Türkiye üretiminin yüzde 29'na tekabül etmektedir.

Bu kısa makalede yukarıda belirtilen düşünceler ışığında; Türkiye'nin enerji arzının güvenirliğini artırmak, dışa bağımlılığını azaltmak, istihdam ve genel ekonomide olumlu gelişmeler sağlayabilmek için çok önemli imkanlar yaratacak olan Afşin Elbistan Linyit Havzası'nın geliştirilmesi için hükümetlere, sivil toplum örgütlerine ve yatırımcılara çağrıda bulunulmaktadır.

Dünya'da kömürün önemi

Uluslararası kuruluşlarca yapılan çalışmalar Dünya kömür rezervlerinin uzun yıllar yeterli olabileceğini, özelikle karbon emisyonları sorununun çözümlenmesi ile önemli rezervlere sahip fosil yakıtların dünya enerji tüketiminde olduğu gibi ülkemiz enerji kaynaklarının kullanımında da önemli bir paya sahip olacağını göstermektedir. Günümüzde ABD, Çin, Almanya, Polonya, Avustralya, Yunanistan, Hindistan v.b birçok ülke elektrik enerjisinin yüzde 50'sini kömürden elde etmektedirler. Dünya Enerji Konseyi'nin yapmış olduğu uzun dönemli enerji tahminlerinde, 2007 yılında Dünya enerji tüketiminin yüzde 28.6'sının kömürden karşılandığı ve bu oranın 2030 yılında ufak bir artışla aynı seviyede kalacağı belirtilmektedir.

Rezervin yüzde 43'ü Afşin-Elbistan'da

Ülkemiz yönünden fosil yakıtlar içerisinde linyit bilinen 10 milyar ton rezervi ile büyük öneme haizdir. Afşin-Elbistan Linyit Havzası da bu rezerv içinde yaklaşık yüzde 43'lük bir paya sahiptir.

Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nın kuzeyinde Sivas-Kangal Kömür Sahası'ndan başlayarak güneyde Adana-Tufanbeyli sahasını içine alan geniş bir bölgenin ülkenin en önemli kömür rezervine sahip bir bölge olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye linyit rezervlerinin yaklaşık yüzde 43'ünü oluşturan Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nın elektrik üretimindeki yeri çok önemlidir. Buna bağlı olarak

Ülkemiz yönünden fosil yakıtlar içerisinde linyit bilinen 10 milyar ton rezervi ile büyük öneme haizdir. Afşin-Elbistan Linyit Havzası da bu rezerv içinde yaklaşık yüzde 43'lük bir paya sahiptir. Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nın kuzeyinde Sivas-Kangal Kömür Sahası'ndan başlayarak güneyde Adana-Tufanbeyli sahasını içine alan geniş bir bölgenin ülkenin en önemli kömür rezervine sahip bir bölge olduğu anlaşılmaktadır.

halen işletilmekte olan 4x340 MW gücündeki Afşin-Elbistan (A) Santralı'na ek olarak 4x360 MW gücündeki Afşin-Elbistan (B) Termik Santralı tamamlanmış olup, işletmeye açılmıştır. Bölgede ayrıca elektrik enerjisi üretmek üzere (C), (D), (E) ve (F) olarak adlandırılabilecek bir seri termik santral inşası planlanmaktadır.

Bu termik santrallar için gerekli kömürün ekonomik olarak üretilebilmesi için Afşin-Elbistan Havzası'nın sektör bazında değerlendirilmesi yanında linyit havzasının genel olarak etüt edilmesi ve amenajman projesinin yapımı uygun olacaktır. Ayrıca linyit madenciliği ve elektrik üretim amenajman çalışmasını genişleterek yörenin bir **"Bölgesel Kalkınma Projesinin"** tasarlanarak, bu büyük projenin sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarının belirlenmesi faydalı olacaktır.

Elektrik Üretim A.Ş (EÜAŞ) ve Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) kuruluşları arasında yapılan anlaşmaya göre Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nın işletmeciliğine yönelik rezerv geliştirme ve teknolojik parametrelerin belirleneceği çalışma ile Afşin Havzası'nın "Bölgesel Kalkınma Projesinin" gerçekleştirilmesi için iyi bir fırsat yakalanmış bulunmaktadır.

Ülkemizde kömür sektöründe kömür endüstrisini rekabetçi kılmak, verimliliğini artırmak, çevresel sorunları en aza indiren iyi bir işletmecilikle kömür sektörümüzü uluslararası düzeyde başarılı bir konuma getirmek mümkündür. Şüphesiz bütün bu önemli işler yapılırken Türkiye'nin enerji arzı güçlendirilecek, istihdam artırılacak, ekonomi istikrarlı bir konuma getirilecek ve siyasi bağımsızlığı sağlamlaşacaktır.

Ciddi maden mühendislik çalışmaları yapılmalı

Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nda her biri 540 milyon ton işletilebilir rezerve sahip 5 ayrı bölümde toplam 8 bin 600 MW kurulu güç tesis etmek için gereken rezerv miktarı 2.7 milyar tondur. Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nın toplam rezervinin 4 milyar tonu aştığı dikkate alındığında, bu havzadan rezerv kaybına neden olmayacak bir şekilde projelendirme yapmak için çok ciddi maden mühendislik çalışmalarının yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Yukarıda değindiğimiz gibi bu mühendislik çalışmalarına ilaveten yörenin **"Bölgesel Kalkınma Projesi"** kapsamında ele alınacak, su kaynakları, çevre, arazi ıslahı, yerleşim, eğitim, sağlık gibi meseleleri incelenerek plan ve programlar yapılarak uygulanmalıdır. Bu çalışmalar yapılmadan uygulanacak yoğun yatırımlar yöreyi çevrenin korunması açısından olumsuz etkileyebilir.

Santrala kömür 2010'da verilebilecek

Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nın taşıdığı büyük ekonomik önemi daha somut bir şekilde irdeleyebilmek için konuyu elektrik enerjisi üretim maliyeti açısından ele almak faydalı olacaktır:

Afşin-Elbistan (B) Termik Santralı 4x360 MW (1440 MW) gücünde inşa edilmiş ve 2005-2006 yıllarında hizmete alınmıştır. Termik santral inşasına paralel olarak, bu santrala linyit temin edecek olan Çöllolar Linyit Madeni'nin inşası çeşitli nedenlerle yapılamamış ve 2007 yılında beş yıl gecikme ile ihale edilebilmiştir. Okuyucu beş yıllık bir gecikmeyi bir yazım hatası olarak düşünebilir. Ancak ne yazık ki 2005 yılında termik santral ile birlikte hizmete girmesi gereken Çöllolar Linyit Madeni ihalenin imzalandığı Şubat 2007 ayını takip eden 3. yılsonunda linyit üretebilecektir. Başka bir deyişle, linyit termik santrala 2010 yılında verilebilecektir. Bu arada Afşin-Elbistan B Termik Santralı'nın deneme çalışmalarını yapabilmek için Afşin-Elbistan A Termik Santralı'nın iyileştirme ve bakım çalışmaları askıya alınmış, böylelikle A Termik Santralı'nı besleyen linyit madeninden B Termik Santralı'nı besleyebilmek için ilave yatırımlar yapılarak, santralın tamamen linyitsiz kalması önlenmiştir. Bir mühendislik skandalı olarak ifade edilecek hatalar yapılarak, ülkenin elektrik enerjisi ihtiyacının olduğu bir dönemde daha pahalı elektrik üretiminin yapıldığı doğalgaz santrallarından talep karşılanmaya çalışılmıştır. Afşin-Elbistan Termik Santralı'nın ve onu besleyecek linyit madeninin hizmete alınmasını önleyen sanki gizli bir güç bu projenin başarılı olmaması için çalışmıştır. Aksi durumda konunun açıklamasını yapmak mümkün olamamaktadır. Devlet tarafından ele alınan tüm stratejik projelerde sıkça görülen bu plansızlık ve irade yoksunluğu bir bakıma proje yönetim ve organizasyon hatası olarak da ele alınabilir. Afşin-Elbistan B Termik Santralı'na linyit temin etmek için görevlendirilen kuruluş linyit madenciliği konusunda mühendislik projelendirme tecrübesi olmayan bir kuruluş olması nedeniyle de anılan olumsuzluklar meydana gelmiştir. Türkiye'de linyit madenciliği ile görevlendirilmiş bir kamu teşebbüsü olan Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) daha önce Afşin-Elbistan A projesini başarılı bir şekilde, termik santralın devreye alınmasından yeterli bir süre önce devreye almayı başarmıştır. Durum böyle iken başka yönetimsel yollar düşünmek hem yasal hem de akılcı olmamaktadır. Bilindiği gibi kamu mevzuatında bir kamu iktisadi teşebbüsü tarafından yapılan görev başka bir kamu teşebbüsü tarafından ele alınamamaktadır. Ancak bu konuda sorumluluğu tamamen kuruluşlara atmak da hakkaniyetli olmayacaktır. Bu gibi önemli projelerde çalışmış tüm ilgililerin de bildiği gibi büyük ihalelerde siyasi kadroların müdahaleleri

nedeniyle istenilen performans sağlanamamaktadır. Burada sözü edilen ihale 4. kez ihale edildikten sonra gerçekleşebilmiştir. Kendimizi sabote eden gücün yine kendi içimizde olduğu görülüyor. Yukarıda değindiğimiz konu doğrudan burada incelemeye çalıştığımız mesele ile ilgili olmamakla birlikte, tüm olumsuzluklara rağmen Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nın ekonomisini ortaya çıkartmak açısından önem taşıdığı düşüncesindeyiz.

Elektrik üretim maliyet hesabı

Yukarıda belirtildiği gibi Afşin-Elbistan B Termik Santralı'nın kömür tedarikini yapmak üzere 2007 yılı Şubat ayında yapmış olduğu ihalede teklif fiyatı en uygun olan Park Teknik Şirketi'nin vermiş olduğu linyit satış fiyatının aritmetik ortalaması (1$=1.4YTL) 6.91 dolar/ton'dur. Bu fiyat içinde şirketin kar payının bulunması doğaldır. Bu nedenle satış fiyatının linyitin maliyet fiyatı olmadığı açıktır. Muhtemelen Afşin-Elbistan B Santralı'na verilecek linyitin üretim maliyeti, satış fiyatının yüzde 75'i olan 5.2 dolar/ton'dur. Ancak biz burada linyit satış fiyatını linyit üretim maliyeti olarak alarak bu konudaki olasılıkları bertaraf etmiş ve bundan sonraki hesaplamalarımızda oldukça muhafazakar bir değer kullanmış olacağız.

Afşin-Elbistan B Termik Santralı'nı besleyecek Çöllolar Linyit Sahası'ndaki linyitin ortalama ısıl değeri 1152 kilokalori (Kcal)/kilogram (kg)'dır. Bu ısıl değerdeki bir linyitten 1 kWh elektrik enerjisi üretebilmek için termik santralın termik veriminin yüzde 37 gibi düşük bir değerde kabul etmemiz halinde 2 bin 17 kg/kWh linyite ihtiyaç olur. Bu miktardaki linyitin teklif fiyatına göre bedeli 2 bin 17 kg/kWhx0.691 sent/kg =1.39 sent/kWh'dir. Burada bulduğumuz bedel termik santralı besleyen yakıtın bedelidir.

Genel olarak konvansiyonel termik santrallarda yakıt bedelinin elektrik üretim bedelinin yüzde 50 ile yüzde 75'ini oluşturduğu bilinmektedir. Dünya Enerji Konseyi (WEC) tarafından yapılmış olan araştırmalar da bu oranları sağlamaktadır. Bu durumda en olumsuz oran olan yüzde 50 alınmış olsa dahi Afşin-Elbistan B Santralı'nın elektrik üretim maliyeti 2.78 sent/kWh olarak bulunur.

Afşin-Elbistan B Termik Santralı projesinin ilgili kuruluşu tarafından yapılan fizibilite çalışmasında ve 26 Kasım 2005 tarihli Brifing Raporu'nda, elektrik üretim maliyeti 2.67 sent/kWh olarak belirtilmektedir. Bu maliyet bizim bulduğumuz elektrik üretim maliyetinden yüzde 4 daha düşüktür.

Burada haklı olarak Afşin-Elbistan B Termik Santralı'nın elektrik üretim maliyetinin linyit havzasının diğer bölümlerinde yer alan sahalar için nasıl genelleştirilebileceği bir soru olarak ortaya çıkmaktadır.

Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nda linyit oluşumu son derece homojen ve madencilik koşulları itibariyle aynı özellikleri taşımaktadır. Madencilik projesini etkileyen unsurlar benzerdir. Bu nedenle linyit havzasının diğer bölümlerinde linyit madenciliği üretim maliyetinin önemli bir farklılık taşımayacağı rahatlıkla ifade edilir.

Netice olarak Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nın geliştirilmesini bekleyen C, D, E ve F bölümlerinde ve A Termik Santralı'nın tevsii ile minimum 6 bin 600 MW gücündeki ve yılda 42.9 milyar kWh ilave elektrik üretimi 3 sent/kWh bedeli geçmeyecek maliyetle üretilebilir. Bu durumda Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nda ekonomik olarak elektrik üretimi için daha fazla zaman kaybetmeden yatırımlara geçilmelidir. ■

Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nın geliştirilmesini bekleyen C, D, E ve F bölümlerinde ve A Termik Santralı'nın tevsii ile minimum 6 bin 600 MW gücündeki ve yılda 42.9 milyar kWh ilave elektrik üretimi 3 sent/kWh bedeli geçmeyecek maliyetle üretilebilir. Bu durumda Afşin-Elbistan Linyit Havzası'nda ekonomik olarak elektrik üretimi için daha fazla zaman kaybetmeden yatırımlara geçilmelidir.

Enerjinin yatırımlardaki payı artmıyor

EMO Basın - 2009 yılı merkezi yönetim bütçesinin 262.1 milyar YTL olması öngörülürken, enerji ile ilgili kurumlar bütçeden yüzde 2.6 pay alabildi. Enerji Bakanlığı'nın bütçe büyüklüğünün 467.4 milyon YTL ile Diyanet İşleri Başkanlığı'na ayrılan 2.4 milyar YTL'lik ödeneğin beşte 1'i düzeyinde kalması dikkat çekti. 2009 Yılı Yatırım Programı'na göre gelecek yıl 3 milyar 668 milyon YTL'si kamu, 6 milyar 960 milyon YTL'si özel sektör olmak üzere toplam 10 milyar 628 milyon YTL ile enerji sektörü 2007 ve 2008 yılında olduğu gibi 2009 yılı toplam sabit sermaye yatırımlarının yüzde 4.4'ünü oluşturabilecek. Sabit fiyatlarla bakıldığında ise kamunun enerji alanındaki yatırımları azalmaya devam ederken, özel sektör dahil toplam enerji alanındaki sabit sermaye yatırımlarının 2009 yılında yüzde 5 artacağı beklentisine yer verildi.

2009 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı'ndaki enerji ile ilgili kurumların bütçe büyüklüklerine bakıldığında; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na 467.4 milyon YTL, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne 5.6 milyon YTL, DSİ'ye 5 milyar 982.8 milyon YTL, TAEK'e 82.2 milyon YTL, EİEİ'ye 48.4 milyon YTL, MTA'ya 227.9 milyon YTL, EPDK'ya 94.4 milyon YTL olmak üzere toplam 6 milyar 908 milyon YTL'lik bütçe ayrıldığı görülüyor. DSİ'nin ödenek miktarının 2008 yılı bütçesine göre yüzde 17, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün yüzde 19 artırıldığı, Enerji Bakanlığı bütçesindeki artışın ise yüzde 11.9 olduğu belirlendi.

Genel bütçeli 50 kuruluş içinde DSİ, ayrılan ödenek miktarının büyüklüğü ile 8. sırada yer alıyor. Enerji kuruluşları içinde de en büyük ödeneğe sahip olan DSİ, **"yatırımlara başlanılması konusunda proje maliyetinin yüzde 10'undan az olmayacak ödenek miktarına sahip olma"** zorunluluğundan kurulu gücü 500 megavatın üzerinde olan baraj ve hidroelektrik santral projelerinin hariç tutulması nedeniyle yatırım kısıtının dışında bırakılmış oluyor.

2009 Yılı Yatırım Programı'na bakıldığında ise enerji sektörüne, 3 milyar 61 milyon YTL ile toplam 23.3 milyar YTL'lik 2009 yılı yatırım tutarı içinde yüzde 13.1'lik pay ayrıldı. Böylece 2008 yılında 2.4 milyar YTL'lik ödeneğine göre enerji sektörünün yatırım miktarı gelecek yıl için yüzde 27.1 artırıldı. Enerji sektöründeki yatırım kalemlerinin ayrıntısına bakıldığında en yüksek yatırım miktarının 1.4 milyar YTL ile DSİ tarafından yapılacağı görülüyor. 2009 yılı için Elektrik Üretim A.Ş'nin yatırım ödeneğinin 634.5 milyon YTL olması öngörülürken, TEDAŞ'a 550 milyon YTL, TEİAŞ'a ise 450 milyon YTL yatırım ödeneği ayrıldı. Yerel yönetimler aracılığıyla da 208 milyon YTL'lik enerji yatırımı öngörüldü.

Kamu yatırımı reel olarak azalıyor

Kamunun 2009 yılında yapacağı sabit sermaye yatırımlarının sektörel dağılımlarına göre, enerjinin 2007 yılında yüzde 29.1 olan payının 2008'de yüzde 30, 2009 yılında ise yüzde 30.9 olması öngörülüyor. Böylece enerji alanında kamunun yapacağı toplam sabit sermaye yatırım tutarı; 2008 yılında gerçekleşmesi beklenen 3.5 milyar YTL'den küçük bir artışla 3.7 milyar YTL'ye çıkarılıyor. Enflasyon etkisinden arındırılmış gerçek parasal değer ölçümüne ulaşmak için kullanılan sabit fiyatlarla yatırım tutarlarına bakıldığında ise bu artışın da gerçekçi olmadığı ortaya çıkıyor. Kamu sabit sermaye yatırımları içinde enerji sektörünün payının sabit fiyatlara göre 2008 ve 2009 yıllarında yüzde 7.4 ve yüzde 2.3 oranında azalması bekleniyor.

Özel sektörün sabit sermaye yatırımları içinde de enerjinin aldığı pay yüzde 4'e ulaşmıyor. 2007 yılında yüzde 3.2 olan bu oranın 2008'de yüzde 3.3 ve 2009'da yüzde 3.5 olması bekleniyor. Sabit fiyatlarla bakıldığında özel sektörün enerji alanındaki sabit sermaye yatırımlarının 2008 yılında yüzde 10, 2009 yılında yüzde 9 artması öngörülüyor.

Sonuçta enerji alanındaki artan yatırım ihtiyacına karşılık ne kamunun ne de özel sektörün gerçekte yatırım harcamalarını önemli bir düzeyde artıramadıkları ortaya çıkıyor. ■